

DUYGUSAL İSTİSMAR - EBEVEYNE YABANCILAŞMA SENDROMU: VELAYET SUİSTİMALLERİ*

Dr. Erkut ERDOĞAN**

ÖZET

Ülkemizde velayet çatışmalarının olduğu her yerde, velayet savaşı verilen her çocuk için duygusal taciz kaçınılmazdır. Duygusal tacizin varlığı ve boyutları hem mahkeme süreçlerinde hem de süreç sonrasında mutlaka ilgili profesyonellerce tespit edilmeli ve gerekli müdahaleler yapılmalıdır. Duygusal taciz; bireyin kişilik ve ruhsal yapısını, beyin yıkama, kötöleme, yoksun ve çaresiz bırakma, aşağılama, öteleme gibi yöntemlerle tahrip etmek üzerine yapılan eylemler bütünüdür. Duygusal istismarda denilen bu durum, iş hayatında mobing olarak kabul görse de diğer toplumsal alanlarda halen bilinmemektedir. Çocuklar diğer istismar türlerinde olduğu gibi bu istismar türüne karşıda korunmasızdırlar. Duygusal

tacizin en ileri boyutu Ebeveyne Yabancılaşma Sendromudur (EYS). Duygusal istismarın bu türünün en belirgin özelliği, çocuğun beyininden diğer ebeveyni ve rol modelliğini yok etmek ve kendisine bağımlı, pasif kişilik olarak yetiştirmeye çalışmaktır. Esasen duygusal tacizci diğer ebeveynden çocuğu üzerinden intikam almayı hedefler. Bu hedef tarihteki "Medea Tragedyası"na atıfta olacak şekilde "Medea Kompleksi"yle de örtüşebilir. EYS de yabancılaştırıcının türleri yabancılaşmanın şiddetini belirler. Yabancılaşmanın şiddetine göre gerekli müdahaleler yapılmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Çocuk Hakları, Duygusal İstismar, Duygusal Taciz, Ebeveyne Yabancılaşma Sendromu.

* Bu tebliğ, Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu tarafından 15-16 Kasım 2019 tarihinde Ankara'da düzenlenen "Şiddetin Önlenmesi Çalıştayı"nda sunulmuştur.

** Aile Danışmanı, İşyeri Hekimi, erkuterdogan@hotmail.com

Giriş

Çocuk hakları açısından çocuğun örselendiği her alan özel ilgi alanı olmak zorundadır. Bu anlamda velayet sorunlarından doğan çatışmalarda çocuğun örselenmesi çocuk hak ihlallerinin başında gelmektedir. Velayet; insanın ana rahminden doğduğu anda ait olduğu topraklardaki kurumsal yapıyla ölene dek süren hatta ölümden sonrasına kadar süren sahiplik yapısıdır. Dolayısıyla velayet üzerinden doğan her hak ihlali de bu kurumsal yapının çözümlemesi gereken en temel sorundur. Bu yüzden sosyal güvenlik kurumları emniyet ve adalet yapıları devamlı yasal süreçlerde hak ihlalleri konusunda ortak veya kurumsal yapılarıyla tepki veriyorsa bu çocuk hakkı ihlali olan velayet suistimallerine denetim ve farkındalıkla tepki vermeleri, süreçlere sebebiyet verenlere zaten yasal zeminde düzenlemesi var olan suçun karşılığını uygulamaları gerekmektedir.

Bu noktada ortak velayetin önemi, devletin çatışan uzlaşamayan ebeveynler arasındaki denge ve çocuk yönünden koyacağı velayet hakkıyla bu duygusal tacizlerin önüne geçilmiş olunacaktır (Apaydın, 2018). Kişisel iletişim merkezleri ve ortak velayetin kullanılabilir hale getirilmesi sorunun çözümünde yeterli olacaktır. Şu an ülkemizde velayet suistimal, aile hâkimleri ve aile mahkemelerince uzun yargılama süreçleriyle uygulanamaz durumdadır. Aile Çalışma ve Sosyal Politikalar Bakanlığı bünyesinde kurulacak olan ve aile hâkimlerini de bünyesine alabilecek olan bir yapı velayetin silah olarak kullanılmasını ve çocukların örselenmesinin önüne geçilmesinde büyük yarar sağlayacaktır. Bu yapılar kurulmadığı için kişisel ilişkiler art niyetli ebeveynler tarafından engellenebilir haldedir.

Çocuklar icra marifetiyle mahkeme kararlarının icrası manasında mal gibi haciz edilerek kişisel ilişkilerini kurabilmeye çalışmaktadırlar. Tek başına bile bu durum devlet eliyle yapılan, devletin de bu suça ortak edilmesine sebep olmaktadır. Çocuğun icra marifetiyle alınması çocuğun duygusal olarak örselenmesi velayeti elinde bulundurmayan ebeveynin gözden düşürülmesi rol modelliğinin bitirilmesi ve çocuğun onarılamaz travmalar yaşamasına yol açmaktadır. Boşanma süreci ve sonrası, aslında ebeveyne yabancılaşma sendromuna travma sonrası stres tanıları konularak çareler üretmeye çalışılmasının ardında yatan gerçeklik de budur. Bu sebeple çocuk psikiyatrlarından bazıları özellikle duygusal istismarı gözden kaçırınlar ebeveyne yabancılaşma sendromunu travma sonrası sendrom olarak başarısız ve uzun antidepressanlarla

çözmeye çalışmaktadırlar. Her alanda oluşturulacak farkındalık, söz konusu duygusal istismarın çocuk hakkı ihlalinin önüne geçilmesinde bir kilometre taşı olacaktır.

Duygusal İstismar (Taciz) - Ebeveyne Yabancılaşma Sendromu: Velayet Suiistimalleri

Ülkemizde velayet çatışmalarının olduğu her yerde, velayet savaşı verilen her çocuk için duygusal taciz kaçınılmazdır. Mutlak şekilde savaşın olduğu her çatışma durdurulmadıkça bu taciz önlenemez. Tacizin boyutu ortaya çıkacak olan sendrom ve hastalıklar için bir yol ayrımıdır. Dolayısıyla çatışan velayet sahipleri, savaş devam ettikçe hoyratlaşan ve mantık süzgecinden çıkan, hedef gözetmeyen saldırılarının boyutunu hem artırmakta hem de bu durumu engellemek için çalışan profesyonelleri kendi tuzaklarına çekecek kadar kurnazlaşarak vahşileşmektedirler. Hukuk, yaşam hakkı tanımaz bir halde kendi ego ve haklılıklarını kabul ettirmek adına velayet savaşını kazanmaya çalışmaktadırlar. Tüm savaşlarda olduğu gibi ilk başta ana hedef velayet olsa da köklerinde yatan intikam ve haz duygusu olmaktadır (Torun, 2019).

Savaşılan çocuk tüm bunlardan habersiz bu savaşın bir tarafı olmaya zorlanmakta; taciz edilse de süreç içerisinde karşılaştığı profesyonellere kendisini kurtarmak için yardım çılgınlıklarını yansıtacak şekilde göstermektedir. Konuya duyarsız ve durumun nasıl tespit edileceğinden habersiz profesyonelle karşılaştığında geri çekilerek tacizcisine boyun eğmekte ve zamanla algısını ve yapısı iç çatışmalara rağmen değişmekte, yabancılaşma sürecinde ileri safhalara ulaşmaktadır. O halde bu mantığını kaybetmiş sonuçları hesaplanmamış velayet savaşında barışı oluşturmak daha ötesi bu barışta çocukları sağlıklı ve uygun büyüme şartlarına kavuşturmak, süreçlere şahit olan herkesin görevi olmakla birlikte özellikle mahkeme süreçlerindeki sosyal hizmet uzmanı, psikolog, pedagoğ ve psikiyatrların görevidir.

Bu savaş öncelikle hukukun içerisinde gerçekleştiği için yine hukukun keskin ve tarafsız hükümleriyle durdurulabilir. Velayet çatışmalarında ortaya çıkan sonuçları göz önüne alınarak durum tespitleri için çocukları ve ebeveynleri profesyonellere yönlendirerek buralardan gelecek sonuçlara göre hüküm kurmaktadır. Aile mahkemeleri, ağır ceza mahkemeleri, ayrıca birçok kez olduğu gibi Adli Tıp Kurumu'nu da işin içerisine katarak çalışmaktadır.

Bu süreç sırasıyla incelendiğinde, aile mahkemesi açısından konuya bakıldığında; esas çatışmalı boşanma süreçlerinde çocuk varsa velayet savaşının alanıdır. Mahkeme hâkimi kişisel görüşün tespitini, velayetin tarafını belirlemek zorundadır. Ülkemizde ortak velayet boşanmayla sonlanmakta ve devam etmemektedir. Pedagog ve sosyal hizmet uzmanları burada daha ileri bir itham yoksa ilk tespit ve belirleyici raporları hazırlamaktadırlar. Fakat buradaki profesyoneller verdikleri raporda çocuğun yaşam koşullarını (mevsimsel kıyafetlerin uygunluğu, evde oda sayısı, duvarların rengi, yatağının olup olmaması gibi fiziki şartlar vb.) zorlamakta; çocuğun ruhsal dünyası ve yaşadıklarıyla ilgili mahkemeye herhangi bir katkıda bulunmamaktadır. Bu durum duygusal tacizin ilk tespit noktasında kaçırılan bir fırsattır. Ruhsal durum değerlendirmesini yaptığı mahkeme binasında yer alan profesyonelin odasında gerçekleştirdiği görüşmelerde çocukla yalıtılmış zaman geçirememesi, geçirdiği zamanın kısıtlı olması, görüşmelerde velayeti elinde bulunduran tarafın bulunması veya hemen kapı önünde beklemesi, velayeti bulunduran tarafın görüşmeden hemen sonra çocukla birlikte olup durumu sorgulayabilmesi profesyonelin verdiği raporda bu durumları yazmaması duygusal tacizi artırmakta ve sorunun bir parçası haline dönüşmesine sebep olmaktadır. Ülkemizde klasik rapor tekniği halinde klasik kitaplardaki yaş grubuna uygun açıklamalar yapılmakta fiziki şartlar tarif edilmekte ve ortadaki çatışmadan olumsuz etkilenebileceği tavsiyeleriyle özetle hiçbir anlamı olmayan prosedür, tekrar eden raporlar verilmektedir. Mahkeme sonrası süreçte savaş devam ettiği için icra daireleri süreci başlanmaktadır. Buradaysa velayet suistimalleri, duygusal tacizin boyutunu aşırı derecede artırmaktadır. Velayeti elinde bulundurmeyen taraf icra dairesinde uzun uğraşlar ve mali külfetler sonucunda polis eşliğinde haciz işlemi (mal haczi gibi) gerçekleştirmektedir. Bu kişisel ilişkide çok yıpratıcı bir süreçtir. İcra dairesiyle sürecin doğması duygusal tacizin en belirgin bulgusudur. Diğer ebeveynini icra yoluyla gören çocuk duygusal olarak taciz edilmektedir. Buradaki raporlamalar çocuğun diğer ebeveyni görmek istememesiyle başlayıp, görüş sağlandıktan sonra “gayet mutlu” oldukları yönünde bitmektedir. Peki, yapılması gereken nedir? Normal fiziki şartların yanında duygusal taciz tespit soruları sorulmalı raporlamalar gerekiyorsa çocuk psikiyatristinden uzman görüşü alınarak düzenlenmelidir. Mahkemece her iki ebeveynin erişkin psikiyatr tarafından değerlendirilmesini istemek gereklidir (Torun, 2019). İcra dairesi kişisel görüşte herhangi bir noktada devreye girmişse zaten mutlak suretle duygusal taciz çocuk açısından belgelenmelidir.

Ağır ceza mahkeme hâkimleri aslında duygusal tacizin çok ileri safhalarında velayeti elinde bulunduran tarafın durdurulamayan öfkesi sonucu özellikle cinsel ithamlar çıktığında çocukları raporlama için göndermektedirler. Burada gerek savcılık makamının bu gibi durumlarda izleyeceği yolu bulamaması gerekse de ithamın ağırlığını mahkemelerde temizleyebilmek amacıyla çocukların duygusal tacizinin artması pahasına çocukları bu mahkeme süreçlerine atmakta ve adli tıp, çocuk psikiyatrları işin içine girmektedirler.

Genelde bu tip raporlamalarda fiziki bulgu olmadığı durumlarda hemen her zaman velayeti elinde bulundurmayan taraf aleyhine olmak üzere kurulan ifadelerin yanında travma sonrası stres bozukluğu (TSSB) tanısı yazılmaktadır. Son zamanlar da özellikle adli tıp raporlamalarında hüküm kurmaya yönelik cümlelere rastlanması, tıbbın hukuk karşısındaki etiğine ters düşmektedir.

Uygulamalarda öncelikle çocuk ve velayet sahipleri için koruyucu tedbirler almak, yalıtım sağlamak yerine Adli Tıp Kurumu'na kol mühürlenerek velayeti elinde bulunduran tarafla birlikte sevk etmektir. Adli tıp süreci bazen aylar günler sonrasına gün verilerek ve bir heyet huzurunda yapılmakta ve fiziksel bulgunun olmaması durumundaysa hırpalayıcı sorularla sonuca ulaşmaya çalışmakla düzenlenen muğlak raporlamalar olmaktadır. Bu süreçte hüküm kurulan raporlar çıkabilmektedir. Örneğin bir adli tıp raporunda cinsel istismar sorusuna adli tıp itham lehine bulgu tespit edilememesine rağmen özensiz davranıştan velayetin 18 yaşına dek verilmesi hükmü kurmuştur. Tıp doktorunun hâkim yerine geçerek hüküm kurduğu bu rapor adli tıp tarihine girmiştir.

Savcıya ilk intikalden itibaren hem bu iddiayı dillendiren ebeveyn hem de çocuk koruma altına alınmalı; gerekli muayene adli psikiyatrlar tarafından geciktirilmeden yapılmalı ve çocuk yalıtılmalıdır. Her iki ebeveyn erişkin psikiyatrlar tarafından muayene edilmeli; gözlem altına alınmalıdır (Torun, 2011). Ancak buralardan gelecek raporlamalar sonucunda ağır ceza mahkeme süreci başlatılmalıdır. İthamın gerçek dışı olduğu kanaati oluşursa duygusal taciz yönünden itham sahibi ağır cezada yargılanmalıdır.

Bu sürecin herhangi bir noktasında çocukla karşılaşan profesyonel öncelikle çatışan tarafların çocuk üzerindeki tahribatını tespitte yönelik öfke, travma, yansıtma üçlü protokol sürecinde ilerlemeli, itham sorgusuna girmek için çocuğun duygu durum değişikliğini doğal sürecinde değerlendirmelidir. Çatışmalı boşanma süreçlerinde çocuklarda uygulanması düşünülen tüm testler her durumda istisnasız depresyonun ve travma sonrası stres bozukluklarının

üst düzeyde varlığına işaret edecektir. Savaşın olduğu yerde, olağan hayat mutluluk sorgusunun ortalama düzeyde çıkması ne kadar mümkünse, bu tip testlerinde anlamlı sonuçlara götürmesinin imkânı yoktur. Çatışmalı boşanma süreçlerindeki savaşın tespiti ve bu savaştaki öfke travma yansıtma ölçeğinin yüksek çıkması duygusal taciz varlığı ve yanında cinsel travma çekilme ölçeğinin de varlığı gösterilirse raporlamanın bu yönde yapılması gereklidir. Esas itibarıyla yalıtım ve rehabilitasyon her durumda gereklidir.

Tüm raporlamalarda öncelikle duygusal tacizin varlığı adli bir vaka bildiri mi gerektirmektedir. Duygusal taciz bildiri miyle gelen her çocukta içinde yaşadığı koşullar gereği bir çatışma varsa travma sonrası stres bozukluğu varlığı ön kabulüyle ilerlenerek taciz ölçeklendirmeleri yapılmalı ve raporlanmalıdır. Duygusal tacizin belgelendiği çatışma içerisinde kalan her çocukta ebeveyne yabancılaşma sendromu mutlaka vardır. Ebeveyne yabancılaşma sendromunun varlığını tespit etmek aynı zamanda duygusal tacizin varlığını da belgelemektir. Ruhsal bir şiddet olan taciz her anlamda hukukun reaksiyon vermesi gereken bir konudur. Maalesef ülkemizde henüz duygusal taciz sosyal alanların iş hayatı (mobing) dışında tanımlandığı alan yoktur. İşin zorluğu profesyonellerin bu alanı boş bırakmasından da kaynaklanmaktadır. Duygusal taciz, bir insan hakları ihlalidir.

Ebeveyne Yabancılaşma Sendromu

Ebeveyne yabancılaşma bir ebeveynin (yabancılaştırıcı ebeveyn) diğer ebeveyni (hedefteki-yabancılaştırılan) reddetmesi için çocuğu programlaması ve çocuğun hedefteki ebeveyne karşı korku ya da düşmanlık geliştirmesidir (Torun, 2019).

Bu kapsamda Ebeveyne Yabancılaşma Sendromuna yakalanan çocuğu değerlendirirsek karakteristik özellikleri aşağıdaki sekiz maddeden oluşmaktadır (Gardner, 1992).

1. Hedefteki ebeveyne karşı iftira kampanyası düzenlenir.
2. Hedefteki ebeveyni reddetmek için çocuk, tutarsız, mantıksız, zayıf ve saçma bir mantığa sürüklenir.

3. Çocuğun yaşantısı ve gelişimsel süreciyle tutarsız ifade, terim ve senaryolar üretilir.
4. Çocuğun ebeveynlerine karşı çelişkili duygular eksiktir.
5. Hedefteki ebeveynin ret kararı, çocuğun kendisi tarafından verildiği iddiasında bulunulur.
6. Çocuğun yabancılaştıran ebeveyne karşı koşulsuz otomatik desteği sağlanmaz.
7. Çocuğun belirgin bir suçluluk duygusu olmaz.
8. Hedefteki ebeveynin geniş ailesine karşı yayılan kin ve nefret duyguları mevcuttur.

Bu duruma sebebiyet veren duygusal istismarcıya ‘yabancılaştırıcı’ denir. Bunlar değerlendirildiğinde üç tür yabancılaştırıcı olduğu görülür (Erdoğan, 2014).

1. Tecrübesiz (Saf) Yabancılaştırıcı

İyi niyetlidirler. Çocuklarının diğer ebeveynle sağlıklı bir ilişkide olması gereğinin farkındadırlar. Karakteristik özellikleriyse; çocuklarının ihtiyaçlarıyla kendi ihtiyaçlarını ayırt edebilirler. Çocuklarının diğer ebeveynle zaman geçirmesinin ve karşılıklı sevgiye dayalı bir ilişki kurmalarının önemini bilirler. Çocuklarının diğer ebeveynin ailesiyle ilişkisinden rahatsız olmazlar. Mahkeme kararlarına saygı gösterirler. Kızgınlıklarını ve sorunlarını çocuklarının diğer ebeveynle olan ilişkisine yansıtmazlar. Esnektirler ve diğer ebeveynle işbirliği yapmak isterler. Çocuklarının diğer ebeveyniyle olan ilişkisini zedeleyecek bir şey yaptıkları durumlarda suçluluk hissederler. Çocuklarının faaliyetlerine diğer ebeveynin de katılmasını engellemezler. Çocuklarının eğitim ve sağlık bilgilerini diğer ebeveynle paylaşırlar. Hata yaptıklarında bunun farkına varırlar ve düzeltmek için çaba sarf ederler. Çocukları için iyi olana odaklanırlar; suçlama yapmazlar.

2. Aktif Yabancılaştırıcı

Daha bilinçli ve aktif olarak hedeflerini belirginleştirmişlerdir. Mahkemeye yeniden problemlerle başvuran ebeveynlerin çoğu aktif yabancılaştırıcılar arasından çıkar. Karakteristik özellikleriyse; çocukların önünde diğer ebeveynle

saldırırlar. Onların problemi genellikle kontrolü kaybetmekle ilgilidir. Sakinleştikten sonra, aktif yabancılaştırıcılar yanlış yaptıklarının farkına varırlar. Çocukta yol açtıkları hasarı gidermeye çalışırlar. Bu telafi ediş esnasında çocuğu rahatlatıcı ve hislerini destekleyici olabilirler. Saf yabancılaştırıcılar gibi onlar da çocuklarının ihtiyaçlarıyla kendi ihtiyaçlarını ayırt edebilirler ve çocuğun diğer ebeveynle beraber olmasını desteklerler. Saf yabancılaştırıcılar gibi onlar da çocuklarının değişik fikirleri ve inanışlarının olmasına saygı gösterirler. Çoğu durumda, yaşça büyük olan çocuklar ebeveynleriyle ilgili fikirlerini kendilerine anlatılanlar yerine kendileri oluştururlar. Tartışmayı önlemek için yaşça büyük çocuklar fikirlerini ifade etmemeyi öğrenir. Yabancılaştırıcı ebeveynin manipülasyonlarından dolayı küçük çocukların kafaları daha karışıktır. Mahkeme kararlarına uyarlar. Ancak diğer ebeveynle işbirliği yapmaya yanaşmazlar. Kendilerinde veya çocukta çözülemeyen bir problem olduğunda profesyonel yardım almaya isteklidirler. Çocuklarının boşanmaya uyum sağlamasına ciddi olarak önem verirler. Eski hisleri sorun olmaya devam eder ama hızla iyileşmeye çalışırlar.

3. Takıntılı Yabancılaştırıcı

Kesinlikle en tehlikeli ve temelde kurgularına inanan ebeveynidir. En ağır şekli ve örneğinde duyulan cümlelerden biri, “Çocuklarımı seviyorum. Eğer mahkeme onları tacizci babalarından korumazsa ben korurum. Çocuklarına asla tacizde bulunmadığı halde biliyorum ki bu bir zaman meselesi. Çocuklar babalarından korkuyorlar. Eğer onu görmek istemiyorlarsa onları zorlamayacağım. Kendi kararlarımı verebilecek yaştaalar.” şeklindedir. Karakteristik özellikleri şunlardır: Hedef ebeveynle çocuklarının ilişkilerini yok etmeye takıntılıdırlar. Çocuğun kişilik özellikleri ve diğer ebeveynle ilgili inançları konularında kendininkileriyle aynı olması için onu ağa/tuzağa düşürme konusunda başarı sağlamışlardır. Çocuklar diğer ebeveynle ilgili olarak kendi fikirlerini veya kendi kişisel deneyimlerini ifade etmek yerine takıntılı yabancılaştırıcı ebeveynin söylediklerini “papağan” gibi tekrarlarlar. Hiç kimse, özellikle mahkeme, takıntılı yabancılaştırıcıyı hatalı olduğuna ikna edemez. Buna kalkışanları düşman olarak görür. Sık sık aile üyelerinden arkadaş gruplarından eski eş tarafından “kurban”, “mağdur” edildiklerine dair destek ararlar. “Biz” ve “onlar” savaşı oluştururlar. Takıntılı yabancılaştırıcının destekçileri genellikle şahit olarak çağrılmadıkları hallerde bile duruşmalarda görülürler. Hedef ebeveynle karşı dindirilemez bir öfkeleri vardır. Çünkü hedef ebeveyn tarafından mağdur edildiklerine ve çocuğu korumak için yaptıkları her şeyin haklı olduğuna inanırlar.

Sendromla Mücadelede Atılacak Adımlar

25 Nisan tüm dünyada “Ebeveyne Yabancılaşma Sendromu Farkındalık Günü” olarak farkındalık sağlayacak eylemlerle gündemde tutulmaya çalışılarak bu sendromun önüne geçmek istenmektedir. (Baker, 2008). Bu aşamada neler yapılmalıdır sorusu gündeme gelmektedir. Bu soruya kısaca yanıt vermek gerekirse aşağıdaki adımlar atılabilir.

1. Devletin velayet hakkını Aile Çalışma ve Sosyal Politikalar Bakanlığı aracılığıyla sürdürebilmesi, boşanma süreci ve sonrası savaşları gözlemleyebilmesi teşkilat şemasında boşanma süreci ve sonrasını takip edeceği şube müdürlükleriyle organize olması gereklidir.
2. UYAP sistemi üzerinden yapılan tüm boşanma başvurularını danışmanları aracılığıyla takip etmeli; arabulucu rolüyle boşanmayı durdurmaya çalışmalı, şayet boşanma durdurulamayacasa ve ayrılık mevcutsa mümkün olduğu kadar çatışmasız bir süreç yönetilmelidir.
3. Velayet çatışmalarında ortak velayet getirilerek süreçlerde çocuğun silah olarak kullanılması engellenmelidir.
4. Ortak velayet, çatışmalı boşanma ve sonrasında devlet tarafından kontrol edilerek çocuğun istediği ebeveyni istediği oranda görebileceği hale çevrilmeli; çocuğun beyinde diğer ebeveyni yok etmeye yönelik her türlü art niyetli ebeveyn girişi engellenmelidir.
5. Çocukların direk ulaşabileceği kolay kısa bir acil durum başvuru numarası (1..gibi) devlet tarafından tahsis edilmeli. Bu kolay başvuru numarasına bakan kişiler özel eğitilmiş pedagoji formasyonu almış çocuk psikolojisi okumuş kişiler olmalıdır. Çocukların bu başvurularının ivedilikle takip edileceği organizasyon kurulmalıdır. Çünkü çocuk beyanı esas alınarak gerisi sorgulanmalı ve çocuk korunmaya alınmalıdır.

Aile mahkemeleri diğer mahkemelerden ayrıldığı gibi mümkünse adalet saraylarının dışında Aile Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın bünyesinde olmalı ve çocuklar adalet saraylarında mahkeme salonlarına gitmemelidirler. Kişisel teslim noktaları kurularak çocuğun kişisel ilişkisinin insani bir biçimde, hakkaniyetli olarak şiddet ortamları dışına çıkarılması gereklidir.

Kişisel ilişkinin engellenmesi durumunda bu merkezler devreye girdiği için üçten fazla çocuğun bu merkezler aracılığıyla görüş sağlanması ilgili bakanlıklarla incelenmeli; gerekiyorsa çocuk koruma kuralları veya velayet kararları gözden geçirilecek şekilde düzenlenmelidir. Velayet suistimali ciddi bir suçtur. Kanunların kullanılmasıyla kanun uygulayıcıların, istemeyerek de olsa, bu suça aracılık etmesi böylece engellenmiş olacaktır.

Öfke adalet duygusu ve hakkaniyet duygusunun kaybedildiği noktada şiddet başlatır (Gülseren, 2005). Şiddet esasen bu kapsamda kişilik seviye sınırı olarak tanımlanmalıdır. Kişilik nasıl parmak izi kadar farklıysa, her öfke ve şiddet olgusu aynı şekilde farklıdır ve çözümleri bunun üzerinden yürütülmelidir.

Boşanma süreci ve sonrası savaşlardaki öfke ve şiddet özellikle çocuklarımızı etkilemekte ve etkileri onlarca yıl sonra ortaya çıkacak toplumsal sorunlara işaret etmektedir. Bugün aile kavramına yönelik bu bozulmaları belgelemek ve çözümleriyle sunmak akademisyenlerin öncelikli görevi olmalıdır. Çocuk hakları yönünden ebeveyne yabancılaşma sendromu tanınmalı ve zaten kanunlarda yeri olan duygusal istismarın savcılar tarafından mahkemelere sevki bir an önce başlatılmalıdır. Ülkemizde tüm Cumhuriyet tarihi boyunca çocuklara yönelik işlenmiş bir duygusal taciz istismar davası yoktur. Bu durum suçun olmamasından değil, bu suçun tanınmaması raporlanmaması adli bildirimlerinin yapılmamasından kaynaklanmaktadır.

Duygusal istismarın bir an önce adli süreçlerde yer alması çocuğa yönelik şiddetinde önüne geçecek en önemli yol ayrımıdır. Pedagoglar, aile danışmanları, sosyal hizmet uzmanları, aile hekimleri, aile hâkimleri ve savcılıklar çocuğa yönelik duygusal istismarın tespitinde ve daha sonra ortaya çıkacak ebeveyne yabancılaşma sendromunun önlenmesinde en önemli kamu görevlileridir. Çocuk önceliği toplumun ve devletin geleceğinin teminatı olduğu unutulmamalıdır. Khaled Hosseini'nin de dediği gibi; "Çocuklar boyama kitabı değildir, onları en sevdiğin renge boyayamazsın."

SONUÇ

Boşanma süreci ve sonrası velayet çatışmalarının temel noktasında yer alan denetim ve müdahaleler gerekli düzenlemelerle kontrol altına alınmazsa öncelikli hak ihlalleri geometrik artışlarla toplumsal yaralara dönecektir. Boşanma süreci ve sonrasında kişisel görüşlerin mal haczi yöntemleriyle yapılmaya devam edilmesi ebeveynlerden en az birinin rol modelliğinin yok edilmesiyle sonlanmasından dolayı duygusal anlamda yıpranmış ve hayatın olağan tehlikeleriyle başa çıkamaz sorunlu nesillerin yetişmesine yol açacağı kesindir. Kendine, toplumuna ve kültürel değerlerine bu çatışma ortamında kontrolsüz şekilde maruz kalan birey, en olası yanıyla, toplumsal kanayan yaraların odağı olmaya adaydır.

Ebeveyne Yabancılaşma Sendromu, her ne kadar henüz toplumun tüm katmanlarıyla tanınmasa ve hatta psikiyatr hastalık tanımlamaların da -tanımın yapılacağı bölümle alakalı tartışmalardan dolayı- yer bulmakta zorlansa bile ilerleyen zamanlarda bu durumun çocuk hakları ve insan hakları yönünden ne kadar önemli olduğu ortaya çıkacak hasarlardan anlaşılacaktır. Kamu bu sorunla alakalı uzun mesai kayıpları yaşamadan sorunların ana çözümü olan denetim gözetim ve uzlaştırıcı yaklaşımın ilgili kamu kurum ve kuruluşlarınca ele alınması sorunun esası ve çözümüdür.

Duygusal istismar en az fiziksel ve cinsel istismar kadar tehlikeli ve örseleyicidir. Duygusal istismarın ayırıcı tanıları diğer istismar türlerinden çok farklı ve ayrıntılarla belirlenebilir. Örneğin çocuğun kişisel tesliminde gelişmiş ülkelerdeki kişisel iletişim merkezlerinde çocuğun diğer ebeveyne gitmek istememesi hatta kendi yaş grubuna ait sözlerinin dışında erişkin tanımlamaları yapması bile çocuğun diğer ebeveyn tarafından doldurulduğu ve beyni yıkandığının delili sayılmakta duygusal istismar belgelenecek gerekli yargılamalar amacıyla hukuk sistemine havale edilmektedir. Bu durumlar velayetin ve ortak velayetin tek taraflı velayete geri çevrilmesi için yeterli sayılmaktadır. Ebeveyne yabancılaşma sendromu en yalın haliyle bir duygusal istismardır. Her yıl 25 Nisanda tüm dünyada ebeveyne yabancılaşma farkındalık günü etkinlikleriyle bu çocuk hakları ihlali için farkındalık sağlanmaya çalışılmaktadır.

Kaynakça

- Apaydın E. Ortak Hayata Son Verilmesi Sonrası Ortak Velayet Hususunda Yasal Düzenleme Gereği. İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi –İNÜHFD- Cilt:9 Sayı:1 Yıl 2018
- Baker AJL, Andre K. Working with alienated children& their targeted parents: suggestions for mental health professionals. Annals of American Psychotherapy Association, 2008, 10-18
- Erdoğan E. Ebeveyn Yabancılaşma Sendromu Örnek Raporlamalar. CreateSpace Independent Publishing Platform
- Gardner RA. The Parental Alienation Syndrome. A guide for mental health and legal professionals. Creskills, NJ: Creative Therapeutics, 1992
- Gülseren Ü. Aile içi şiddet. Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi, 2005,
- Khaled Hosseini, Uçurtma Avcısı, Everest Yayınları
- Torun F. Ebeveyne Yabancılaşma Sendromu. Psikonet Yayınları, İstanbul, 2019
- Torun F. Parental alienation syndrome. Anadolu Psikiyatri Derg. 2011; 12: 167-168.